

Україна і СВІТ

вступ до історії
та громадянської
освіти

Марина КАФТАН, Ірина КОСТЮК, Ксенія НОВІКОВА

УКРАЇНА І СВІТ: вступ до історії та громадянської освіти

**Навчальні матеріали для пілотування
у 6 класах експериментальних закладів
загальної середньої освіти**

Урок 27

Київ · Світич · 2023

Розділ IV. Як історія пов'язана з теперішнім і майбутнім

Тема 10. Історія, яка нас оточує

§ 35. Родинна пам'ять. Історія в сімейному альбомі та домашньому архіві.

Що можна дізнатися, досліджуючи сімейний альбом і домашній архів?

Після ознайомлення з матеріалами параграфа й виконання завдань ти зможеш:

- пояснювати, навіщо людині варто знати історію свого роду;
- створювати лінію часу історії родини, спираючись на писемні джерела;
- виявляти елементи зображення чи тексту, що свідчать про приналежність джерела до певної епохи.

1. Пригадай, що таке родовід.
2. Як змінилися фото в сімейних альбомах за останні сто років? Пригадай матеріал з 5 класу.

Родинна пам'ять

Давньоєгипетські фараони вели родоводи від богів, королі — від легендарних героїв. Для таких правителів увесь світ наче сімейний архів. Портрети їхніх предків — на стінах палаців, їхні імена та вчинки — в літописах, поемах і стосах ретельно збережених документів.

Джерело 1. Кругла вежа, замок Віндзор, Велика Британія

Цікавий факт

На цій світлині — архів монархів Великої Британії. У круглій вежі зберігаються документи королів і королев за останні 250 років. Це особисті й офіційні листи, щоденники, тексти промов, бухгалтерські книги тощо.

- *Як думаєш, де і як зберігатимуть королівські архіви ХХІ століття?*

Польські та українські шляхтичі теж вивчали й берегли пам'ять про свій родовід. Не лише заради пам'яті про предків, а й щоби мати неспростовні докази старовинності й поважності власного роду. Втратити шляхетський статус — це означало залишитися не лише без пов'язаних із ним привілеїв, але і без землі.

3. Порівняй портрети (**джерела 2-3**). Що можна розповісти про цих людей з їхнього вигляду, одягу, прикрас? Якими вони хотіли, щоби їх пам'ятали нащадки?

Джерело 2. Дружина прилуцького полковника Дарагана — Віра Дараган (Розумовська). Автор невідомий. Середина XVIII ст.

Джерело 3. Переяславський полковник Семен Сулима. Автор невідомий. 1754 р.

Навіщо знати історію свого роду "звичайній" людині?

Передусім для того, щоб зрозуміти себе та найближчих родичів. Ти можеш не пам'ятати своїх далеких пращурів, іноді навіть прадідів. Але ти й твоя родина все одно мають минуле.

У родинях часто можуть не знати своїх родичів поіменно чи не мати документів. В історії нашої країни було багато подій, через які люди втрачали все майно та зв'язок із рідними. Але все одно сім'ї в усі часи зберігали перекази, згодом — фотографії, листи, особисті речі, записані спогади. З них

поступово складається сімейна історія. Це, з одного боку, спогади про хату, в якій народилася бабуся, про школу, до якої ходив тато. А з іншого — про голодомори й війни, народні звичаї, ремесла і професії предків, їхні здобутки.

Події, які відбулися в далекому минулому, часто продовжують впливати на те, як люди сприймають світ і поведяться. Чому бабуся дарує на свята одяг? Якщо вона виросла в Радянському Союзі, то джинси чи футболки в її часи були справжнім скарбом. Вона дарує найкраще, що може уявити. Чому батьки вимагають відмінних оцінок у школі? Бо в їхньому дитинстві без них було складно вступити до інституту й отримати добру роботу. Якщо родина робить багато запасів харчів, то, ймовірно, хтось у ній пережив голод.

4. Які родинні історії зберігаються у твоїй родині?

Як створити сімейний архів?

Створення сімейного архіву варто розпочати із сімейного дерева. Воно може бути зовсім простим: ти, твої брати і сестри й ваші батьки або ти, мама і бабуся. Далі до кожної гілки потрібно додати повні імена. І вже на наступному кроці — документи й речі, пов'язані з окремими людьми чи родиною в цілому.

5. Вивчи родинне дерево Михайла Грушевського, відомого українського історика та політика. Опиши інфографіку в цифрах: скільки поколінь зображені, скільки братів і сестер у кожному поколінні, скільки серед представників різних професій.

Джерело 4. Родинне дерево Михайла Грушевського

Архів можна створювати у течці, коробці з-під взуття, великій шафі або у комп'ютері. Що туди додавати? Насамперед оригінали або копії важливих документів. Це можуть бути паспорти, свідоцтва про народження й шлюб, документи про власність. Друга важлива складова — портрети родичів або всієї родини. На цьому етапі можна вважати, що основа родинного архіву готова. Далі тебе обмежуватиме лише вільне місце на полицях чи у комп'ютері.

6. Поміркуй, які з цих речей або документів (і чому) можна було б долучити до архіву твоєї родини:

технічний паспорт першого автомобіля, квитки на літак, спортивні нагороди, обгортка від подарунка, шкільні зошити, чеки з магазину, картини, святкові листівки, рецепти улюблених страв, вишиванка, улюблена іграшка, обручка, засушені квіти.

Якщо ти захочеш доповнити родовід інформацією про далеких предків, можна звернутися до державних архівів. Там можна знайти записи про народження чи шлюб або, наприклад, про майно. Для цього треба знати ім'я людини та населений пункт. Існують окремі архіви з даними про людей, які зазнали репресій, були засуджені радянською владою. Згідно з українськими законами, вся ця інформація відкрита.

Коли матимеш понад 18 років, зможеш пошукати родичів за допомогою ДНК. Для цього потрібно надіслати зразок своєї слини до однієї з установ, що пропонує такі послуги. Після аналізу твою ДНК порівнюють з даними інших клієнтів з усього світу. Навіть якщо об'єднує вас дуже далекий предок (як-то прапрапрадід), аналізи це покажуть.

7. Розглянь фотографії (**джерела 5–10**). Чи можна визначити, де і коли вони зроблені? Що ти можеш припустити про зображених людей?

Уклади в хронологічному порядку ті фотографії, час створення яких ти можеш визначити.

Джерело 5

Джерело 6

Джерело 7

Джерело 8

Джерело 9

Джерело 10

Підсумкові запитання і завдання

1. Чому для польської та української шляхти було важливим мати підтвердження того, що вони знатного роду?

2. Які видатні події сталися в Україні чи світі за твого життя?
Запитай у дорослих, свідками яких подій вони були.

3. Спільно з однокласниками та однокласницями укладіть план створення архіву вашого класу. Які документи, світлини можуть туди увійти? Де ви його зберігатимете?

4. Чому для людини важливо знати, якого вона роду?

5. Як можна дізнатися про історію своєї сім'ї?

Домашнє завдання

Уклади лінію часу, на якій познач роки життя членів твоєї родини відповідно до вагомих подій з історії України, які сталися за їхнього життя. Скористайся допомогою дорослих та довідковою літературою чи інтернетом.